

Utfordringsbildet 2023

Kirkemøtet 2023

Kirke i en urolig verden

Utfordringsbildet i fjor startet med at verden er blitt en landsby, der våre liv påvirkes av en rekke faktorer som er uavhengige av landegrenser. Dette er ikke mindre sant nå. Krigen i Ukraina fører til lidelser vi knapt kan fatte. Flyktningestrømmen fortsetter, verden er rammet av klimakrise, mat- og energimangel, og i Norge har hverdagen vært preget av strømkrise og en økende nyfattigdom. Andre trender i samfunnet er en aldrende befolkning, som fører til lavere inntekter og mindre penger til fordeling. Mange sektorer har betydelige rekrutteringsutfordringer og kampen om arbeidskraft blir tøffere. Frivillighet blir stadig viktigere, samtidig som mange organisasjoner melder om færre som vil stille opp.

Mye går motsatt vei av hva vi er vant med. Det første normalåret etter koronapandemien ble kanskje heller ikke normalt, om målestokken er livet og hverdagen før sykdommen slo ned.

Et nytt ord har oppstått: permakrise. Hele tiden oppstår nye kriser som fordrer nye løsninger. Dette krever en annen beredskap og større endringskompetanse enn tidligere.

I møtet med denne alvorlige virkeligheten, blir det enda tydeligere hvor radikalt det kristne budskapet er. Evangeliet er livsforvandlende og alltid aktuelt, og verden trenger budskapet om at Guds kjærlighet kan forandre ethvert liv. Troen oppfordrer til handling, ikke motløshet. Kirken er verdens største håpsbevegelse, der troen og håpet gir kraft til å arbeide for det gode, sammen med alle mennesker av god vilje. Når kirken samler folk, tilføres en dimensjon som ingen andre kan tilby.

Kirken er mer for flere

Folkekirkens DNA er at slekt følger slekt gjennom livsritene med dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse. Dette står nå under press. I stedet for å videreføre tradisjoner, er trenden at barn og unge skal velge selv. Kirkens tilbud er ikke det eneste mulige valget ved livets store begivenheter.

Kirkens oppdrag er alltid å bli flere. Da er vi avhengig av en lyttende dialog med mennesker som søker kirken. Vi må være villige til å forandre for å bevare. Evangeliet er det samme, men formene kan endres. Hvis ingenting står på spill, kan folk like gjerne velge andre livsritetilbydere. Hvis dåpens betydning reduseres fra å være et spørsmål om liv og frelse til å bli en fin ting å gjøre, reduseres også betydningen av sakramentet. Men dåp er ikke avhengig av hverken bunad, søndag kl.11 eller spedbarn. Bryllup må ikke være storslått eller hvitt og kan like gjerne legges til en vanlig ukedag. Gravferd kan tilpasses familiens behov for musikk og tekster og kan

kanskje til og med skje på en lørdag? Disse mulighetene må vi kommunisere tydeligere.

Antall deltakere på gudstjenester søndag formiddag fortsetter å synke, og de fleste som kommer tilhører besteforeldregenerasjonen. Mange steder samler familiemiddag, babysang og hverdagsmesser langt flere folk i ukedagene. Statistikken viser at like mange går i kirken i desember som tidligere, men de fleste av disse kommer i løpet av advent, ikke på helligdagene. Mens gudstjeneste feires hver dag i påsken, hver med sin egenart, er det de færreste som får med seg flere enn to.

Når gudstjenestefrekvensen hos deltakerne går ned, forsvinner også noe av dynamikken i kirkeåret. Folk får med seg palmesøndag eller langfredag, men ikke oppstandelsen. De får med seg forberedelse til jul, mens inkarnasjonens store mysterium blir for de få på 1. juledag. Når fritidslivet betyr å reise bort i helger og ferier, utfordres kirkens søndagstilbud - ikke minst for barn og unge. Gudstjenester søndag formiddag trekker store ressurser og få folk, mens hverdagskirken treffer langt flere.

Hva betyr dette for fordeling av ressurser? Er det slik at alle gudstjenester må ha prest og organist, eller er det mulig å tenke at flere frivillige kan gå inn i sentrale oppgaver? «Bygger vi en folkekirke? Eller tviholder vi på restene av det folkekirken en gang var?» spurte 11 unge prester i et innlegg i Vårt Land i mai 2023. De mener kirken må våge å ta smertefulle grep og kutte i eksisterende tilbud for å gi grobunn til noe nytt. De foreslår større plass for frivillige og spesialiserte prestestillinger, noe som prostereformen legger opp til, men som i liten grad utnyttes.

Kirken er der livet leves – refleksjoner etter korona

Pandemien førte til flere åpne kirker, telefonen ble et viktig verktøy for å holde kontakten og flere ansatte gikk gatelangs og oppsøkte folk. Utegudstjenester åpnet kirkerommet for mange. Antall sjelesorgsamtaler økte betydelig og avdekket et behov for samtalepartnere som ikke tilhører spesialisthelsetjenesten, men fyller mellomrommet før. Digitale tilbud til alle aldersgrupper florerte. Over hele landet ble dåp og bryllup tilpasset antallsbegrensingene. Det skapte nærhet, gode relasjoner og tilhørighet til kirken. Denne tilpasningen av de kirkelige handlingene ble positivt mottatt og opplevd som viktigere enn en storslått seremoni.

Iveren etter å komme tilbake til normalen var så stor for mange, at refleksjonen over hva vi lærte og hva vi tar med oss videre, fikk lite tid og rom. Mye av det kirken lyktes med under korona er i liten grad videreført: Det er færre små dåpsgudstjenester, utegudstjenester og åpne kirker. Mange har pakket ned det digitale utstyret. Antall samtaler har også gått ned. Aktivitetskirken der vi samler folk «hos oss» er tilbake. Fikk vi kontakt med flere eller andre da vi gikk ut i stedet for å invitere inn?

Diakoni

Med satsingen på diakoni de siste årene, har antall sosiale og diakonale tilbud økt betraktelig. Bredden er stor, det tenkes nytt og skapes nye arbeidsformer i møte med stadig flere utfordringer i lokalsamfunnene. Kirken samarbeider med kommuner og

andre organisasjoner i lokalsamfunnet, setter brukerne i sentrum og fokuserer på bærekraftsmålene. Denne innovasjonen er viktig og nødvendig. Det trengs mer av dette på flere arbeidsområder, fordi nytenkning gir kraft til å fornye og bevare kirken. Når vi lytter og lærer av hverandre spres de gode ideene til flere.

I årene fremover blir det en viktig oppgave å vurdere kirkens plass og rolle i en situasjon hvor velferdssamfunnet ikke klarer å dekke alle behov.

Barn og unge

Kampen om barns fritid er hard, og kirken tvinges til å tenke nytt og helhetlig om kristen opplæring. Koronatiden endret samhandlingen mellom skole og menigheter, og noen steder må kontakten bygges på nytt. Det har gitt nye blikk på hva slags samarbeid som er mulig.

Tallene for trosopplæring viser at vi ikke når den bredden av barn og unge som vi ønsker. Kunnskapsnivået om kristendom synker, og vi må utforske nye måter å samarbeide med skole og barnehage ut fra deres læreplaner og kunnskapsmål.

Tallene for konfirmasjon er til ettertanke. Kirken møter stor konkurranse fra andre aktører og vi trenger å vurdere både form og innhold i konfirmanttiden for at ungdom skal velge kirkelig konfirmasjon i årene fremover. Kirken tar ofte for gitt at folk vet hvor de skal finne informasjon om innhold, påmelding og opplegg, og undervurderer digital, lett tilgjengelig informasjon både før oppstart og underveis i konfirmanttiden. Foresatte trenger å planlegge og kanskje er konfirmasjon også et «forhandlingstema» over tid før valget tas. Da er det nødvendig med lett tilgjengelig informasjon om opplegg og tidspunkt lenge før det er tid for påmelding. I en digital hverdag som ikke kjenner soknegrenser, er det ikke bærekraftig om hver menighet skal ta ansvar for informasjon og påmelding til konfirmasjon alene uten at dette koordineres slik at vi står sterkere sammen.

I alt arbeid med barn og unge må vi skape nasjonale tiltak som understøtter arbeidet i lokalkirken. Det er krevende å nå gjennom med informasjon i dagens mediesamfunn. Når det kjøres nasjonale kampanjer om for eksempel drop-in dåp, konfirmasjon, 4-årsbok og Lys Våken, kan lokalkirken få viktig kommunikasjonsmessig drahjelp for å lykkes enda bedre.

Mangfoldig, rekrutterende og inkluderende

Vårt samfunn blir stadig mer mangfoldig. Mer enn halvparten av innvandrere til Norge kommer fra en tradisjonelt kristen bakgrunn. I storbyer samles flere av disse i egne migrantmenigheter eller de finner veien til kirker som ligner den de kom fra. Rundt om i landet er det ofte bare Den norske kirke som kan gi et kristent fellesskap. Misjon er for de fleste noe som tilhører andre verdensdeler, men misjonsbefalingen gjelder også for Den norske kirke. Dette handler om mer enn medlemstall og hvor mange som vies og døpes - det handler om hva Den norske kirke skal være. Hva skal

kirken speile: En forsamling av nordmenn som har bodd her i generasjoner eller det samfunnet kirken er plassert midt inn i og aktivt invitere inn til kristent fellesskap?

Mye tyder på at vi har større mangfold blant ansatte enn det vi ser i kirkebenkene. Kirken er helt avhengig av kompetente ansatte for å være en landsdekkende folkekirke. Rekrutteringsutfordringene deler vi med mange andre sektorer og med en aldrende befolkning vil disse fortsette i årene som kommer. Lenge har rekruttering handlet om å fylle stillingene lokalt. Nå er det helt nødvendig å tenke mer på hvem som skal være prest og diakon i menigheten om ti år, enn hvem som skal ha kommende søndags gudstjeneste. Det understreker at rekruttering er alles ansvar. Det skjer ute i menighetene der folk blir oppfordret til å velge kirkelig utdanning og arbeid.

I alt rekrutteringsarbeid må kirken fremstå som en attraktiv arbeidsgiver. Samtidig viser undersøkelser at det meningsmangfoldet vi uttrykker internt utfordrer kirkens omdømme eksternt. Det blir utydelig hva vi står sammen om når mediebildet viser alt vi er uenige om. Da bidrar vi mer til å lukke enn til å åpne kirken for folk.

Kirken i samfunnet

Det livssyns åpne samfunnet gir seg ikke selv. Kirken må bidra aktivt for at dører fortsatt holdes åpne i lov og regelverk, i kommunale og fylkeskommunale tilskuddsordninger, i samarbeidsavtaler og samhandling med andre organisasjoner og offentlige myndigheter.

Kirken mottar 2,4 milliarder i årlig tilskudd fra staten i tillegg til de kommunale bevilgningene som totalt utgjør ca det dobbelte. Andre tros- og livssynssamfunn får et statlig tilskudd beregnet ut fra medlemstall i Den norske kirke. Dette systemet er under kontinuerlig press fordi andre tros- og livssynssamfunn får større bevilgninger jo færre medlemmer kirken har. Dette skaper en labil situasjon. Trossamfunnsloven fra 2021 er allerede under revisjon. Myndighetene skjerper sin kontroll og ønsker å øke antallskravet for å motta statlige tilskudd.

På digitaliseringsfeltet skaper den todelte finansieringen utfordringer for best mulig organisering. Sammenhengende tjenester trenger samfinansiering, men kommunene er generelt lite villige til å omgjøre tjenesteyting på digitale tjenester til kronetilskudd for en kirkelig samfinansiering. Dette øker presset på grensesnittet mellom statlig og kommunal finansiering. Felles digitale systemer vil forenkle og forbedre mange arbeidsområder for ansatte og gjøre kirkelige handlinger lettere tilgjengelige for medlemmer. Det handler om bedre brukeropplevelser, som å finne informasjon og kunne melde seg til dåp eller konfirmasjon hvor som helst i landet med et par tastetrykk. Det handler om enklere pålogging og mindre rapportering for ansatte, slik at mer tid kan brukes ute blant folk. Det handler ikke minst om å oppfylle kravene til informasjonssikkerhet for å kunne beskytte medlemsregisteret med personvern etter dagens regelverk.

Kirken som organisasjon

I over 20 år har Den norske kirke arbeidet med å finne en ny organisering. Med et prinsippvedtak i september 2022 satte Kirkemøtet retning for det videre arbeidet. Det blir mer og mer tydelig at en god samhandlingskultur er vel så viktig som en felles struktur for å skape de endringene kirken trenger. For at kirken skal kunne løse utfordringene den står i og møte behovene i samfunnet, er det avgjørende å skape en sterk samarbeidskultur, på tvers av ansvarsområder og arbeidsfelt. Dette arbeidet er godt i gang, både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Nye felles arenaer for samhandling og planlegging for både folkevalgte og ansatte er etablert. Mange forteller om at det jobbes mye på tvers og sammen i hele kirkelandskapet.

Når samhandlingen øker, blir det lettere å vurdere resultatene som oppnås. I en virkelighet med knappere ressurser og stadig flere behov, vil en slik kontinuerlig vurdering tvinge seg frem. Det er ikke lenger mulig å si at «det var fint for de som kom» og slå seg til ro med at det kom fire på et opplegg som var dimensjonert for 40.

Mer himmel på jord

Vi lever i urolige tider og Den norske kirke er under press fra mange hold. Religion er en viktig del av mange menneskers liv. Kirken har i 1000 år vært en av grunnsteinene i samfunnet, til stede overalt og for alle. Befolkningen, medlem eller ikke, forventer at kirken stiller opp når krise og ulykke rammer. Det gjør kirken igjen og igjen, slik den gjorde etter 22. Juli 2011, da raset gikk i Gjerdrum i desember 2020 og i 2022, da skuddene falt en vakker junikveld i Oslo. Det skal kirken fortsette med – være der folk er og møte behovene for et hellig rom, en stille stund, fellesskap og mening. Det er en del av folkekirkens oppdrag for å komme nærmere visjonen om mer himmel på jord.